

NAUKA I NARODNA ODBRANA*

Održavanje Sabora nauke, kao svojstvene naučne manifestacije kakvih je do sada kod nas bilo malo, i izbor radne teme „Nauka radnom čoveku” podstakla nas je da se ne samo svesrdno pridružimo ovom skupu u njegovim odgovornim naporima za dalji razvoj nauke i njene primene, već da ukažemo na određene aspekte ovog pitanja sa gledišta narodne odbrane.

Radna tema Sabora, sama po sebi, dovoljno je značajna za nas — mislim na naučne radnike koji rade na pitanjima narodne odbrane — ali njena značajnost još više je potencirana vremenom u kome se Sabor održava. Pri tome mislimo na situaciju u kojoj se našla naša zemlja posle događaja u Čehoslovačkoj i na pripreme koje se preduzimaju za odbranu naše zemlje. Konačno, sama akcija — nauka radnom čoveku — ima svoj praktični značaj i za naše naučne radnike i naučne organizacije, jer su i oni deo naučnog potencijala naše zemlje i smatraju se njegovim integralnim delom. Svaka organizovana akcija, koja dolazi do naučnih radnika u kojoj se razmatraju problemi naučnog rada i njegovog organizovanja, ima svoju rezonancu i kod nas. U našim naučnim organizacijama istraživači rade na mnogim pitanjima, čiji je osnovni smisao neposredna primena ne samo u jedinicama Armije i uopšte u narodnoj odbrani već veoma često ova praktična rešenja mogu imati najširu primenu, što se uklapa u program ovog Sabora.

Za današnji svet karakteristično je postojanje velikih sila i blokova, globalne strategije, i strahovitih sredstava uništavanja, koja ugrožavaju egzistenciju čovečanstva.

U svim razmišljanjima moramo imati u vidu naš međunarodni položaj i činjenicu da smo jedna od retkih, malih, nezavisnih zemalja, koja se u svojoj borbi za nezavisnost, mir, slobodu i samoupravni socijalizam ne oslanja na snagu blokova, već na sopstvene snage — od kojih je najveća slobodan i svestan čovek — samoupravljač — i na sve snažnije međunarodne progresivne i vanblokove snage. Ovaj naš položaj, pored ostalog, određuje i zadatke, među kojima pitanja narodne odbrane dobijaju prvorazredni značaj.

* Ovo je istupanje autora na Saboru nauke »Nauka radnom čoveku« koji je održan u Beogradu 1968. god.

Nauka u celini je izvor novih saznanja neophodnih za potrebe narodne odbrane; bez savremenih naučnih dostignuća nema savremene narodne odbrane, ona ne može biti efikasna ako nije opremljena modernim sredstvima, ako nije u stanju da prati razvoj novih sredstava u svetu i da ima na raspolaganju ustanove i ljude kadre da ih brzo primene kod nas, ako nije u stanju da za svako novo sredstvo brzo pronade odgovarajuću odbranu; ako, konačno, njena naučna misao, u teoriji i praksi, nije savremena, inventivna i stvaralačka. Mi smo svesni činjenice da nismo samo elemenat opšte kulture, nego veoma snažan elemenat opšteg i materijalnog razvitka društva, od koga u najvećoj meri zavisi organizovanje i uspešno vođenje narodne odbrane. U tom pogledu kod nas nema dileme. A ako i ima dileme, one postoje samo u tome kako i kojim putevima dovesti u što neposredniji sklad interese nauke kao takve sa potrebama razvoja Armije i narodne odbrane.

I

Karakteristično je za savremeni svet da se nauka i naučnoistraživački rad u celini, tehničke i druge inovacije reflektiraju u najvećoj meri u dinamičkom porastu vojne moći zemlje. Određene podvojenosti ranijih etapa razvoja, karakterisane manje-više oštrijim granicama između vojnih i opštih istraživanja, danas su, ne samo u oblasti fundamentalnih istraživanja već i u domenima neposredne primene naučnih i tehničkih dostignuća potpuno izbrisane, tako da se u savremenim uslovima sve više međusobno prožimaju i isprepliću.

Sa druge strane, danas je karakteristično rapidno skraćivanje vremena od pronalaska do praktične primene na civilnom ili vojnom sektoru. Poznato je da je, na primer, od pronalaska baruta do njegove vojne primene prošlo 200 god., da bi se vreme primene radija skratilo na 35, radara na 15, televizije na 10, a atomske bombe na svega 6 godina. Ta tendencija ubrzanja primene naučnih i tehničkih dostignuća sve je izraženija i sve karakterističnija za savremenu nauku.

Ova „trka sa vremenom“ je od posebnog značaja za razvoj vojne sile. Razumljivo je, međutim, da će karakter ove trke u osnovi rezultirati iz ekonomskih, kadrovskih i ostalih resursa zemlje, usvojene koncepcije i doktrine.

U tom kompleksu, da bi se obezbedili i zadovoljili zahtevi postavljeni doktrinom odbrane zemlje, pored ljudskog faktora od bitnog je značaja i materijalno obezbeđenje snaga narodne odbrane odgovarajućim naoružanjem i opremom. Intenzivan razvitak nauke i tehnike pružio je savremenoj armiji čitav niz novih sredstava, koji ju je učinio operativnom, pokretljivom, velike vatrene moći i jedinstvenom u kompleksu ratnih operacija.

Obezbeđujući pravovremenu primenu naučnih, tehničkih i tehnoloških dostignuća, armija je nužno morala da se pojavi, u oblasti naučnog istraživanja, kao veliki investitor i kao veliki potrošač.

Činjenica da su mnoga značajna otkrića nikla iz neposrednih potreba oružanih snaga i da su kasnije dobila opštu upotrebnu vrednost, ukazuje, između ostalog, i na to da je armija bila glavni inicijator i finansijer razvoja i naučnoistraživačkog rada u širokom dijapazonu naučnih oblasti u razvijenim zemljama, što je omogućilo uvođenje novih tehničkih i tehnoloških rešenja metoda i procesa u opšti privredni organizam zemlje.

S obzirom na to što su potrebe armije za sve usavršenijim ratnim materijalnim sredstvima praktično neiscrpne, razumljivi su veliki novčani izdaci koji se u razvijenim zemljama ulažu u različite oblasti naučnoistraživačkog rada. Globalni pokazatelji za period od 1962. do 1964. godine pokazuju da ukupna ulaganja u naučnoistraživački rad za te potrebe, predstavljaju značajan procenat u finansijskim sredstvima koje izdvaja država a na Zapadu i privatne korporacije. Tako npr. u SAD, u istraživanjima za potrebe armije država učestvuje sa 81⁰/₀, a privatne korporacije sa 52⁰/₀; u Engleskoj su ti procenti 64⁰/₀ i 40⁰/₀; u Francuskoj 30⁰/₀ i 25⁰/₀; u Saveznoj Republici Nemačkoj 17⁰/₀ i 20⁰/₀; u Kanadi 37⁰/₀ i 13⁰/₀, a u Belgiji 7,5⁰/₀ i 2,4⁰/₀.

U budžetu SAD za vojna naučna istraživanja u pojedinim oblastima nauke i tehnike, u toku 1967. godine predviđena su sledeća finansijska sredstva (u milionima dolara):

elektronika	28	okeanografija	20
materijali	47	biologija i medicina	34
mehanička	29	sociologija	13
opšta fizika	30	nuklearni efekti	39
nuklearna fizika	16	mašine	15
matematika	38	hemija	11
astronomija i		atmosfera	31
astrofizika	10	itd.	

U nekim razvijenim zemljama, vojni programi predstavljaju dominantan oblik naučnog rada (62% svih ulaganja u nauku), naučni potencijal zemlje prvenstveno je podređen ovim istraživanjima, i oko njega se koncentrišu najjače snage.

Koncentrisanost naučnog istraživanja na vojne programe, odnosno podređivanje najvećeg dela istraživačkih kapaciteta istraživanjima vojnog karaktera, ispoljava određene negativne tendencije na ukupnost naučnih istraživanja zemlje. Ovako orijentisan istraživački potencijal zemlje iz koga se rađaju novi pronalasci i otkrića, od kojih neka postaju sudbonosna po celo čovečanstvo, rađa odgovarajuće teorije, formira odgovarajuću filozofiju istraživanja. Sve to, povezano sa mnogim drugim faktorima, ekonomskim i političkim, pogoduje stvaranju totalitarne potčinjenosti na ovom području društvene aktivnosti interesima vojne doktrine, a podređivanje tolikog broja inteligencije i radničke klase ovim ciljevima, svakako olakšava spro-

vođenje totalitarnog društveno-političkog sistema u kome armija i njena strategija igraju dominantnu ulogu.

Porast ulaganja finansijskih sredstava u naučnoistraživački rad je dominantna crta savremenog razvoja, pa su u tom kontekstu ulaganja u specifična vojna naučna istraživanja takođe u neposrednom porastu. Danas se dijapazon ovih ulaganja kreće negde od oko pola dolara (nezavisne zemlje u razvoju) do 15—40 dolara po glavi stanovnika (u industrijski razvijenim zemljama). Ovakva ulaganja u naučnoistraživački rad su delimično rezultat međunarodnih odnosa i društvenog razvoja savremenog sveta i potrebe armija da se bude savremen, da se ne bude iznenađen, pošto danas najveća iznenađenja predstavljaju upravo nova naučna otkrića i dostignuća.

Prodor nauke i naučnih metoda u strukturu savremenih oružanih snaga je sve kompleksniji. Naučnim metodama se danas determiniraju strategija i taktika, vrši se izbor optimalnog naoružanja i opreme, izgrađuje se organizaciona struktura oružanih snaga i narodne odbrane, razrešava se kompleksno pitanje komandovanja i upravljanja u složenim ratnim operacijama. Naučne metode su postale osnova za formulaciju i realizaciju globalnih i parcijalnih poteza složenog mehanizma oružanih snaga i narodne odbrane i zbog svega toga postaje potpuno razumljiva sve veća uloga i značaj nauke u njihovom razvoju.

II

Naučna, tehnička i tehnološka ostvarenja, uz istovremeno enormno ulaganje materijalnih i ljudskih resursa u oblasti potreba za vođenje rata, dovela su do toga da danas i u bliskoj budućnosti „rat kao vojni fenomen“ prerasta u najstrašnije kob čovečanstva, postaje sve moćniji i istovremeno sve apsurdniji. U tom kontekstu ratna tehnika, proistekla iz revolucionarnih naučnih otkrića i tehničkih ostvarenja, dostiže, kroz nuklearno i raketno oružje, maksimalne ubitačne efekte, koji prevazilaze stvarne vojne potrebe rata i dovode u pitanje i samu egzistenciju današnjeg sveta. U složenim i duboko protivrečnim uslovima današnjeg razvoja čovečanstva „borba za mir i borba za dalju afirmaciju autentičnog socijalističkog razvitka postale su dve strane jedne te iste borbe“ kao jedino moguće i jedino razumne alternative razaranja i propasti sveta današnjice. Logično je da u ovom kontekstu opštenarodni rat predstavlja neotuđivi deo ove borbe i da kao takav ima svoj duboki društveni smisao i značaj. Njegovi putevi, koncepcije i fenomeni nisu ni novi ni nepoznati, a iskustva vođenja opštenarodnog odbrambenog rata čak i u uslovima tehničke, materijalne i ljudske nadmoćnosti eventualnog protivnika.

Strategija opštenarodnog odbrambenog rata u suštini treba da predstavlja definisani sistem „načina upotrebe svih snaga i sredstava, svih potencijala, organa i organizacija koje opštenarodnom ratu stoje na raspolaganju, kao najvažnija poluga za njegovo uspešno pripremanje i vođenje“. U kompleksu ovakve koncepcije, posebno u našim uslovima, opštenarodni rat se pojavljuje kao dijalektičko je-

dinstvo između armije kao najstručnijeg, tehnički najopremljenijeg oružanog dela naroda i naroda kao celine, odnosno celokupne društvene strukture našeg samoupravnog sistema. U ovim uslovima integrisanje narodne odbrane u celokupan sistem samoupravnog društva, u ceo sistem postojećih društvenih odnosa, postaje neophodan preduslov za ostvarivanje osnovnih koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata. „Samim tim što su kao subjekti narodne odbrane i opštenarodnog rata određeni društveni faktori, koji su i nosioci našeg društvenog političkog sistema, sistema samoupravnog socijalizma, jasno je da je time i na području narodne odbrane, na području pripremanja i vođenja opštenarodnog odbrambenog rata, označen, a u praksi i otvoren, proces aktivnog učešća i odgovornosti radnih ljudi u odbrani zemlje” (D. Dozet — „Komunist” br. 595).

Širina platforme na kojoj treba da se ostvari ovako koncipirana narodna odbrana postavlja u prvi plan pitanje mesta i uloge kompleksnog naučnog stvaralaštva zemlje u realizaciji, proučavanju i formulisanju njenih relevantnih problema. Koncepcijske postavke opštenarodnog rata impliciraju naučni prilaz mnogim pitanjima ne samo u oblasti materijalizacije sredstava naoružanja i opreme za potrebe vođenja rata, već i u oblasti naučnog determinisanja celokupne pripreme i organizacije zemlje za rat, u proceni njenih ekonomskih i ostalih performansi za vođenje rata, u iznalaženju najprihvatljivijih rešenja za mnoga sistematska pitanja i dr. Ako je u koncepciji opštenarodnog rata formulisana uloga i odgovornost svih organa i organizacija za njegovo pripremanje i vođenje, onda se u tom sklopu pred naučnoistraživačkim organizacijama i naučnim radnicima zemlje otvara široko polje aktivnosti na njihovom praktičnom sprovođenju.

Socijalističko samoupravno društvo u celini, svi nosioci odlučivanja, sve pokretačke snage društva moraju učestvovati sa punom zainteresovanošću i u granicama vlastitih mogućnosti u pripremanju i vođenju opštenarodnog rata. Zbog toga postaje evidentno da u sadašnjim uslovima ne može biti ni jedne delatnosti, pa ni naučne, ni jedne naučne i radne organizacije koja bi ostala indiferentna prema problemima narodne odbrane, utoliko pre što je nije moguće pripremiti i voditi bez armije neposrednih proizvođača i armije naučnih radnika.

Narodna odbrana, prema tome, ima trajan interes za rezultate naučnog rada, za organizaciju tog rada, za njegov celoviti razvitak. Iako se ovaj interes u prvom redu manifestuje preko sredstava materijalne prirode, koja su na upotrebi u našim organizacijama, iako su ta sredstva po svom značaju, broju i ulozi najvažnija i dominirajuća, objektivna potreba za naukom i naučnim radom koju ispoljava narodna odbrana je time samo delimično zadovoljena. Specifičnost narodne odbrane sastoji se u tome što je dijapazon potreba veoma raznolik, od materijalnih sredstava za vođenje borbe, odnosno odbrane, sredstava veze, transporta, lične opreme, snabdevanja itd., do medicinskih, bioloških, socioloških i psiholoških pitanja. Ovome treba dodati da se ove potrebe na poseban način reflektuju u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata — kada masovnost organiza-

cije i široka osnova, na koju se narodna odbrana oslanja, daju poseban pečat pripremanju, planiranju, obezbeđenju i realizaciji principa narodne odbrane. Zbog svoje specifičnosti i svog unutrašnjeg karaktera, organizacije narodne odbrane imaju vrlo raširene potrebe za novijim sredstvima i opremom, za sve većom količinom znanja koju koriste. Otuda njen trajan interes za naučnim dostignućima u svetu i kod nas, njen neposredan interes za savremenim naučnim razvojem u našoj zemlji.

Na prvi pogled izgledalo bi najjednostavnije da se istraživački rad za potrebe narodne odbrane rešava preko posebne naučne organizacije sa posebnim ustanovama, posebnim tretmanom, kao što se to dobrim delom radi u drugim zemljama.

Takva orijentacija bi, za naše uslove, bila potpuno pogrešna. Ona bi bila u suprotnosti sa osnovama na kojima izgrađujemo samoupravno društvo, zasnovano na demokratskim odnosima izgradnje socijalizma. Iz suštine i duha samoupravnog društva rezultirala je koncepcija odbrane naše zemlje, koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata. Specijalizovane organizacije — organizacija narodne odbrane i Armije — jesu samo organizatori voditelji svenarodnog otpora. Bilo bi društveno neodrživo i potpuno asinhrono, ako bi se, u pripremanju za ostvarivanje elemenata narodne odbrane, naučnoistraživački rad zatvarao u posebne organizacije, i odvajao od celovitosti naučne delatnosti u zemlji.

Upravo zbog ovakve koncepcije narodne odbrane, njene složenosti i izuzetne uloge u obezbeđenju mirnog rada naših ljudi, pitanje naučne delatnosti dobija širi smisao. Svesni smo uloge koju nauka igra u savremenom društvu, u razvoju materijalnih i drugih elemenata, i nismo zadovoljni sadašnjim stepenom naučnog razvitka kod nas, niti njegovim organizovanjem. Da bi uloga nauke bila više izražena u daljem razvoju našeg društva, ona mora da se i dalje neprekidno razvija, ne samo po broju naučnih otkrića i vrednosti novih saznanja, nego isto tako u pogledu organizovanja i ugrađivanja u sve oblike društvene aktivnosti, radi bržeg razvoja društva. Mi smo svakako zainteresovani za što viši kvalitet naučnog rada, ali ne manje i za njegovu društvenu materijalizaciju, za neposredno povezivanje naučnog rada i društvenih potreba.

Kada govorimo o društvenoj materijalizaciji naučnog rada, pod tim podrazumevamo našu zainteresovanost za proizvodnju što veće količine saznanja za što kraće vreme, za ostvarivanje puteva i načina da se ostvareno znanje što pre prelije do „potrošača”, preko sistema obrazovanja, razvojnih organizacija, industrije, itd., kako bi se svakog dana bogatilo i osavremenjivao arsenal duhovne nadgradnje i materijalnih sredstava svih vrsta koje bi naoružani samoupravljaj, samostalno ili udružen, mogao koristiti, u slučaju potrebe, za sopstvenu odbranu, za odbranu svoje porodice, radne organizacije, društveno-političke zajednice, čitave naše zemlje. Ukoliko ovaj arsenal bude svestraniji i bogatiji, ukoliko materijalna sredstva kojima se raspolaze budu savremenija, utoliko će oslobođena samoinicijativa slobodno udruženih ljudi biti inventivnija i efikasnija, a njihovo osećanje sigurnosti i vera u uspeh veći.

U sklopu opštih stremljenja u oblasti naučnih istraživanja armijske naučnoistraživačke organizacije, svojim rezultatima i dostignućima daju puni doprinos opštem razvitku zemlje. Rezultati i dostignuća naučnoistraživačkih institucija armije predstavljaju u tom kompleksu još jedan korak u savremenom i modernom razvoju armije i privrede zemlje. Ne ulazeći u sve delatnosti naučnoistraživačkog rada, koji se odvija u okviru armije, potrebno je na ovom skupu istaći samo neke rezultate i dostignuća čiji je doprinos veoma značajan za opšti razvitak zemlje.

U oblasti tehnoloških procesa i novih materijala osvojena je nova tehnologija proizvodnje i termičke obrade visoko kvalitetnih čelika; razvijena je nova tehnologija kontinuirane i automatizovane proizvodnje eksplozivnih materijala i poliuretanske pene; razvijena je industrijska tehnologija proizvodnje specijalnih jedinjenja na bazi tiokola i difenilamina, na bazi neoprena i najlona razvijena je tehnologija specijalnih materijala za proizvodnju gumenih proizvoda; osvojena je proizvodnja specijalnih materijala za izradu zaštitnih odela na dejstvo agresivnih fluida; potpuno je osvojena proizvodnja kvalitetnog specijalnog čeličnog liva za izradu gusenica za traktore i druga vozila. Postignuti su značajni rezultati u osvajanju novih metoda zaštite pomoću boja, lakova i galvanskih prevlaka. Osvojen je specijalni papir za konzerviranje i pakovanje proizvoda metaloproizvođačke industrije. Razvijena je pogonska grupa na turbinskom principu za pogon rečnih i morskih brodova; razrađena je specijalna tehnologija obrade turbinskih lopatica i lepljenja metala; razvijeni su elementi za primenu u infracrvenim uređajima za signalizaciju i u alarmno-sigurnosnim uređajima; razvijeni su sastavni elementi za automatsko upravljanje, regulaciju i kontrolu procesa.

Uskom saradnjom sa preduzećima elektronske industrije stvorena je potrebna baza za široki razvoj i proizvodnju različitih elektronskih uređaja i komponenata, koji se široko primenjuju u privredi i sve više izvoze na inostrana tržišta. Tako je u ovoj oblasti razvijen radio-teleprinter, tranzistorski ultrakratki prenosni radio-uređaj, uređaj za bežično paljenje mina u rudarstvu i građevinarstvu, telefonski uređaj noseće frekvencije, induktorski telefon sa priručnom induktorskom centralom, radarski parametarski pojačavač, amplidini selisini, magnetni pojačavači, rezolveri, telemetarski uređaji, izvori električne energije određene snage, germanijumski i silicijumski tranzistori i diode, cevni voltmetar, osciloskop i mnogi drugi merni aparati i uređaji. Osvojene su različite mostovne konstrukcije za savlađivanje vodenih i drugih prepreka, viseći mostovi, metodologija proizvodnje i upotrebe montažnih veza od prenapregnutih vijaka; razvijena je familija montažnodemontažnih objekata za potrebe građevinarstva u poljskim uslovima; osvojeni su montalni elementi za potporne i obložne zidove putevima kao i armiranobetonski montažni elementi za izgradnju propusta i mostova malih raspona.

Konačno, radi zaštite ljudi i njihovih života, posebno u onim industrijskim preduzećima u kojima dolazi do pojave raznih štetnih i otrovnih jedinjenja, razvijeni su posebni filteri za gasmaske, zaštitna odeća i obuća kao specijalna sredstva da degazaciju i dekontaminaciju zatrovanih. Ovi i drugi rezultati naučnoistraživačkih institucija u armiji u osnovi potvrđuju potrebu integralnog razrešavanja svih problema u oblasti naučnoistraživačkog rada kako za potrebe armije i narodne odbrane, tako i za potrebe daljeg razvoja i prosperiteta ekonomike zemlje i njenog materijalnog blagostanja.

Međutim, ne samo u oblasti naučnoistraživačkog rada na razvoju materijalnih sredstava, već i u obrazovanju i podizanju kadrova u armiji ostvaruje se vrlo ambiciozan program. Ovaj program obuhvata čitavu mrežu školovanja i obrazovanja u više disciplina, počevši od opšte vojnog i političkog, pa preko sociološkog, medicinskog, biološkog i dr. do tehničkog obrazovanja. Armija kao kompleksan organizam, posebno u oblasti tehničkih sredstava, predstavlja svakim danom sve veći arsenal najsavremenijeg i tehnički veoma složenog naoružanja i opreme, koje sa svoje strane zahteva visoku tehničku kulturu i poznavanje osnovnih pitanja eksploatacije i održavanja naoružanja. Zbog toga se u armiji izuzetna pažnja posvećuje tehničkom obrazovanju kroz različite oblike osnovnog i dopunskog obrazovanja. Od pre dve godine, ove potrebe se ostvaruju kroz tri visoke tehničke škole, koje, svaka u svom domenu, daju kadrove određene specijalizacije i tehničkog obrazovanja. U okviru najviših tehničkih škola armije u bližoj budućnosti predviđa se mogućnost sticanja akademskih stepena magistra i doktora nauka. Najkvalitetniji nastavni kadar, savremeni kabineti i laboratorije predstavljaju solidnu bazu za kvalitetno rešavanje pitanja obuke i obrazovanja osnovnog armijskog kadra. U okviru ovako postavljenog sistema školuje se i niži armijski kadar, koji je neophodan za održavanje i eksploataciju savremene i kompleksne ratne tehnike. Pored školovanja rezervnog tehničkog oficirskog kadra u ovom sistemu postoje i stalni i povremeni kursevi namenjeni upoznavanju novih sredstava i proširivanju tehničkog obrazovanja. Radi podizanja opšteg tehničkog nivoa celokupnog armijskog sastava izdaje se posebna edicija pod nazivom „Vojnotehnička obuka“, od koje je do sada izdato preko 20 brošura u tiražu preko 100.000 primeraka. Na planu opšteg obrazovanja značajno mesto zauzima i nastavni film preko koga se na vrlo plastičan i dostupan način tretiraju različita tehnička pitanja.

Ovim se ne iscrpljuje sva širina i značaj koji se pridaje obrazovanju armijskih kadrova i kadrova koji povremeno dolaze u sastav armije.

S obzirom na karakter i sve veće potrebe za obrazovanim kadrom različitih profila, narodna odbrana je posebno zainteresovana za sistem obrazovanja u našoj zemlji i zbog toga podržava sve inicijative i napore u ovom pogledu. Smatramo da će i ovaj sabor dati svoj doprinos postavljanju jednog svrsishodnijeg obrazovanja i školovanja, koji će po svojim kvalitetima odgovarati savremenim potrebama razvoja zemlje i narodne odbrane u celini.

Za potrebe narodne odbrane u uslovima svenarodnog odbrambenog rata očevidno je potrebna mobilizacija svih materijalnih i duhovnih snaga društva, u čemu nauka ne samo što ima svoje mesto, nego se mora naći u avangardnom položaju jer upravo ona može dati najbolja, najprogresivnija i najpraktičnija rešenja za sva pitanja narodne odbrane. Postavljena na najšire osnove, narodna odbrana se postepeno pretvara od brige države za odbranu u brigu pojedinca i društva za sopstvenu i kolektivnu odbranu, što pretpostavlja najširu i najefikasniju mobilizaciju svih raspoloživih sredstava. A u razvitku tih sredstava materijalnih i duhovnih, njihovom usavršavanju, razvoju, u koncepcijskom i materijalnom organizovanju narodne odbrane, posebno značajnu ulogu ima organizovana nauka. Bilo bi, dakle, pogrešno gledati na naučnu aktivnost u zemlji kao na delatnost van društva i njegovih priprema za sopstvenu odbranu, jer angažovanje naučnika na ovim pitanjima znači obezbeđivanje uslova za nesmetan, slobodan i stvaralački rad, između ostalog, i za samu nauku.

Ovde smo izložili neka osnovna pitanja koja, po mišljenju naučnih radnika koji rade na pitanjima narodne odbrane, zaslužuju da budu uzeta u razmatranje na Saboru. Pitanja o kojima smo govorili su veoma značajna i za našu socijalističku zajednicu i za samu nauku. Njihovo rešavanje pretpostavlja da se u naučnom radu sve više prevazilaze sektorisanja naučnog rada i da se celokupna naučna aktivnost u zemlji organizuje u zajednički društveni mehanizam. Ovo je moguće ostvariti sa uspehom ako se takva organizacija oslanja na nacionalni program naučnih istraživanja u okviru kojeg svaki naučni radnik i naučna organizacija obavlja svoj deo aktivnosti. Iako ovaj zadatak nije lak, u zemlji postoje mogućnosti da se do takvog programa dođe, da se kroz dogovore naučnih radnika, naučnih udruženja i institucija definišu osnovni pravci istraživanja koji bi se predložili političkim organima, kao osnovni pravci istraživanja za dogledni period. U okviru ovako koncipiranog programa, neke naučne organizacije bi više ili manje bile specijalizovane za rešavanje posebnih pitanja od značaja za narodnu odbranu, jer će objektivne potrebe to zahtevati, ali će njihovo postojanje biti društveno opravdano, ne radi pripadništva ovoj ili onoj organizaciji, već jedino stoga što rešavaju, i to uspešno, određena specifična pitanja o kojima postoji društveni dogovor. U suštini, na celokupnu naučnu aktivnost mora se gledati jedinstvenim naučnim kriterijumima i merilima društveno priznatih vrednosti.

Radeći zajednički u okviru društveno prihvaćenog programa i naučnog istraživanja, međusobno povezivanje u svim oblicima i na svim nivoima, postaje nužnost bez koje se ne može zamisliti uspešan naučni rad. U tom procesu razmene naučnih iskustava, dogovaranja i programiranja, izrastaće odgovarajuće organizacione forme i oblici čiji će inicijatori i nosioci biti sami naučni radnici i njihova udruženja, kako bi se što efikasnije razvijala naučna misao, kako bi se što brže i jednostavnije materijalizovala i doprinela daljem razvoju našeg društva. Ovim putem, po našem mišljenju, neposrednije se

ostvaruje podružtvljenje naučne aktivnosti, a naučni radnici postaju odgovorni društveni faktori za dalji razvoj nauke, društvenog napretka naše socijalističke zajednice, u okviru čega se razrešavaju i pitanja narodne odbrane.

Iako ovo što se predlaže izgleda jednostavno i logično, očekujemo određene teškoće na tom putu koje proizilaze iz nerazumevanja, konzervatizma i neshvatanja novih odnosa koje stvaramo i to ne samo u društvu, na što se mi naučnici često žalimo, nego, ne manje, unutar sopstvenih redova, shvatanja u kojima ima sopstvene nerazvijenosti, inertnosti, mnogih starih a i stranih shvatanja, nerazumevanja koja se ne mogu uklopiti u savremena gledanja na ulogu i značaj naučne delatnosti kod nas a posebno na njenu ulogu u uslovima i sa gledišta opštenarodnog odbrambenog rata. Ali, s druge strane, nema nikakve sumnje da će naučni radnici u celini razumeti ove potrebe, da će ih prihvatiti i sa uspehom rešiti u sopstvenom interesu i interesu našeg društva. Sa te strane, i ovaj sabor nauke predstavlja objektivnu potvrdu ovakvih stavova i znači vrlo važan korak u afirmisanju integracije naučnog stvaralaštva i njegove primene u našoj zemlji na planu daljeg razvoja samoupravnog socijalističkog društva i njegove pripreme za opštenarodni odbrambeni rat.

Pukovnik
dr Srđan HAJDUKOVIĆ
potpukovnik
ing. Bora MILENKOVIĆ